

WIESŁAW FRANCISZEK MURAWIEC OFM

PRACE KS. BOLESŁAWA PRZYBYSZEWSKIEGO DLA DIECEZJI KRAKOWSKIEJ I KOŚCIOŁA W POLSCE

Po ustaniu działań pierwszej wojny światowej ks. B. Przybyszewski uczył się w staroklasycznym Gimnazjum św. Anny w Krakowie¹. Ukończył je egzaminem dojrzałości w dniu 23 maja 1928 r.², a następnie wstąpił do Wyższego Seminarium Duchownego w Krakowie, stając się tym samym studentem Wydziału Teologii Uniwersytetu Jagiellońskiego. Uczęszczał na seminarium naukowe historii Kościoła w Polsce, prowadzone przez ks. profesora Tadeusza Glemmę, następcę słynnego historyka, ks. Jana Fijałka³. Pod kierunkiem T. Glemmy przygotował pracę magisterską pt. „Iwo Odrowąż a klasztory norbertańskie w Hebdowie i Imbramowicach”^{3a}. Brał też udział w seminarium z zakresu historii sztuki kościelnej, prowadzonym prywatnie przez ks. profesora Tadeusza Kruszyńskiego⁴.

Święcenia kapłańskie przyjął diakon Bolesław Przybyszewski w dniu 9 kwietnia 1933 r. i został skierowany do pracy duszpasterskiej na stanowisku wikariusza w kościele parafialnym w Wieliczce, a następnie miał zostać kate-

---

¹ Uczęszczał do Gimnazjum św. Anny (późniejszego Gimn. im. B. Nowodworskiego) w latach 1920-1928. – Rektorat PAT (bez sygn.) *Akta personalne ks. Przybyszewskiego* ..., k. 204.

² W tym samym roku Gimnazjum św. Anny w Krakowie zmieniło swoją nazwę na „Gimnazjum im. Bartłomieja Nowodworskiego”. – Jerzy Dobrzycki, *Z lat przelomowych. (Okruchy wspomnień)*. Kraków 1938, s. 6; Adolf Liebeskind, *Surowe gimnazjum. W: Pół wieku wspomnień uczniów Gimnazjum im. B. Nowodworskiego (Św. Anny)*. Kraków 1938, s. 179.

³ Krzysztof Rafał Prokop, *Ksiądz Tadeusz Glemma (1895-1958). Biografia kapłana i uczonego*. (Kraków 1997), s. 45 n. (Maszynopis pracy licencjackiej w posiadaniu APBK).

^{3a} Rektorat PAT w Krakowie (bez sygn.): *Akta personalne ks. B. Przybyszewskiego*..., k.171.

⁴ Tamże.

chęcią gimnazjalnym, w związku z czym, na zlecenie Kurii krakowskiej poddał się egzaminom potrzebnym do uzyskania magisterium z historii Kościoła. W roku 1938 uzyskał tytuł magistra teologii na podstawie wyżej wymienionej pracy o biskupie Odrowążu i norbertańskich klasztorach. Przełożeni kościelni skierowali go do parafii św. Szczepana w Krakowie, stwarzając możliwości odbycia wyższych studiów w zakresie historii sztuki na Uniwersytecie Jagiellońskim w latach 1937/38 – 1938/39. Uczęszczał na wykłady i ćwiczenia profesorów: Adama Bochnaka, Feliksa Koperę, Wojysława Molé i Tadeusza Szydłowskiego oraz nieregularne wykłady dojeżdżających do Krakowa Tadeusza Dobrowolskiego ówczesnego dyrektora Muzeum Historycznego w Katowicach i Jerzego Szablowskiego pracującego wówczas w Instytucie Inwentaryzacji Zabytków w Warszawie. Do grona kolegów ks. B. Przybyszewskiego z ławy uniwersyteckiej należeli m.in.: Józef Lepiarczyk, Hanna Pieńkowska, Mieczysław Porębski i Marek Roztworowski, a po drugiej wojnie światowej szczególnie zaprzyjaźniony Lech Kalinowski oraz asystujący wykładom i wielki przyjaciel studentów, Karol Estreicher junior.

Podczas okupacji hitlerowskiej w 1939 r., po wywiezieniu profesorów Uniwersytetu Jagiellońskiego do obozu koncentracyjnego⁵ i zamknięciu uniwersytetu, ks. B. Przybyszewski został powołany przez księcia metropolity krakowskiego Adama Stefana Sapiechę na wykładowcę historii Kościoła w konspiracyjnym studium teologii, mieszczącym się w rezydencji metropolity. Łączył więc obowiązki wikariusza parafii Najśw. Salwatora w Krakowie z konspiracyjnymi wykładami historii Kościoła, w miejsce dwóch uwięzionych profesorów: biskupa Emila Godlewskiego i księdza Tadeusza Glemmy. Pod koniec wojny przejął także wykłady z zakresu historii sztuki kościelnej w Wyższym Seminarium Duchownym Częstochowskim w Krakowie, które znajdowało się przejściowo w klasztorze duchaczek przy ul. Szpitalnej, po wysiedleniu sióstr przez władze okupacyjne.

W trzecim roku okupacji niemieckiej w Krakowie ks. B. Przybyszewski rozpoczął pracę w Kurii Metropolitalnej najpierw jako notariusz, a następnie kanclerz i pozostawał na tym urzędzie przez dziesięć lat (1942–1952). Równocześnie pełnił obowiązki kierownika archiwów kurialnego i kapitulnego w Krakowie, po ustąpieniu z tego stanowiska ks. prof. Tadeusza Glemmy⁶. Praca w archiwach dała mu sposobność do studiów nad przeszłością artystyczną Krakowa. Z tego czasu (1947) pochodzi między innymi jego sukces

---

⁵ Akcja przeciw polskim uczonym, pod kryptonimem „Sonderaktion Krakau” doprowadziła w dniu 6 listopada 1939 r. do umieszczenia w obozie koncentracyjnym w Sachsenhausen 183 pracowników naukowych Uniwersytetu Jagiellońskiego i innych wyższych uczelni krakowskich.

⁶ Rektorat PAT (bez sygn.): *Akta personalne ks. B. Przybyszewskiego*, k. 172, nr 3.

naukowy w postaci ostatecznego ustalenia autorstwa rzeźb pomnikowych królów polskich, Michała Korybuta Wiśniowieckiego i Jana III Sobieskiego w katedrze na Wawelu, jako dzieł rzeźbiarza włoskiego Franciszka Placidiego⁷. W dowód uznania tego sukcesu Komisja Historii Sztuki PAU w Krakowie powołała go w 1948 r. na swojego współpracownika. Jako rezultat dalszych badań archiwalnych ks. B. Przybyszewski wydobył z zapomnienia dwóch malarzy krakowskich z początku XVI w.: Jerzego (1501–1520)⁸, autora obrazu „Zwiastowanie”⁹, znajdującego się w Muzeum Narodowym w Krakowie, a należącego do tryptyku, którego dwa skrzydła znajdują się w kościele św. Krzyża w Krakowie oraz Marcina Czarnego, zięcia Stanisława Stwosza, wykonawcę tryptyku „Zaśnięcie Najświętszej Maryi Panny”, dla kościoła w Bodzentynie (1508)¹⁰. Swego rodzaju podsumowaniem lat okupacji było opracowanie ks. B. Przybyszewskiego pt. „Dzieje kościelne Krakowa w czasie okupacji 1939–1945”¹¹. Przedstawił w nim okupacyjne dzieje Kościoła krakowskiego w oparciu o archiwalia kościelne, a w dużej mierze również z autopsji, w oparciu o własne przeżycia z tych czasów, współpracując osobie księcia metropolity Adama Stefana Sapiehy. Próba publikacji tego dzieła napotkała na trudności ze strony cenzury państwowej i około 30 lat pozostawało na „indeksie PRL”. Nie przeszkodziło to jednak, że stało się podstawą promocji doktorskiej na Wydziale Teologii UJ. Przewód doktorski pod kierunkiem ks. profesora Tadeusza Glemmy został ukończony 22 czerwca 1950 r. nadaniem ks. B. Przybyszewskiemu tytułu doktora teologii¹². Wkrótce potem, w czasie ostatniej choroby księcia kardynała A. Sapiehy, aż do jego śmierci (23 VII 1951), należał do osób, które czuwały u boku chorego. Po jego śmierci ks. B. Przybyszewski napisał wspomnienia pt. „Ostatnia choroba Kardynała Sapiehy”¹³.

⁷ B. Przybyszewski dzięki poparciu swego profesora Adama Bochnaka, sekretarza Komisji Historii Sztuki PAU w Krakowie, wygłosił w 1947 r. referat na posiedzeniu PAU pt. *Wiadomości do historii budowy pomników królów Michała Korybuta Wiśniowieckiego i Jana III Sobieskiego w katedrze na Wawelu, zaczerpnięte z Archiwum Kapituły Metropolitalnej Krakowskiej*, (Prace historii sztuki PAU, T. 9. Kraków 1948, s. 247–250. – O architekcie Franciszku Placidim jako donatariuszu biskupstwa krakowskiego, zob. tamże s. 250–252.

⁸ B. Przybyszewski, *Jerzy (1501–1520), malarz krakowski*. PSB, t. 11, s. 187.

⁹ Obraz ten znajduje się w Muzeum Narodowym w Krakowie. Jest to środkowa część tryptyku, którego dwa skrzydła znajdują się w Kościele św. Krzyża w Krakowie.

¹⁰ Artykuł o Marcinie Czarnym zamieścił ks. Przybyszewski w tomie trzecim „Studiów Renesansowych”.

¹¹ Praca ta miała się ukazać w 35 tomie „Rocznika Krakowskiego”, ale została odrzucona przez urząd cenzury PRL i dopiero w 30 lat później zamieszczono ją w trzech kolejnych numerach (10, 11 i 12) periodyku „Chrześcijanin w Świecie” (1979).

¹² Rektorat PAT (bez sygn.): *Akta personalne ks. Przybyszewskiego ...*, k. 192.

¹³ B. Przybyszewski, *Ostatnia choroba Kardynała Sapiehy*. „Tygodnik Powszechny” 1951 nr 16.

Badania naukowe naszego Jubilata w latach 50-tych szły w kilku kierunkach: dziejów architektury Zamku Królewskiego na Wawelu, a szczególnie jego architektów: Benedykta Sandomierzanina, Bartłomieja Berecciego i ich współpracowników¹⁴, oraz malarstwa miniaturowego ksiąg średniowiecznych, jak również krakowskiego malarstwa sztalugowego. Owocem studiów nad architekturą i architektami zamkowymi w Krakowie było m.in. ustalenie miejscowości Pontasieve koło Florencji jako miejsca pochodzenia architekta Berecciego. Z kolei wśród malarzy średniowiecznych miniatur wyróżnił skromną twórczość nieznanego z pochodzenia skryptora Abrahama¹⁵, oraz znakomite, owiane duchem renesansu iluminacje Stanisława Samostrzelnika z Krakowa, cystersa, pozostającego na usługach króla Zygmunta I Starego oraz biskupów krakowskich, Piotra Tomickiego, Stanisława Szydłowieckiego i innych¹⁶. Natomiast w zakresie malarstwa sztalugowego ks. B. Przybyszewski, do opracowanych wcześniej malarzy: Jerzego i Marcina Czarnego dodał jeszcze Mikołaja Haberschracka, autora tryptyku wielkiego ołtarza u augustianów w Krakowie¹⁷ i Jana Wielkiego, wykonawcę tryptyku dla kościoła parafialnego św. Andrzeja w Olkuszu¹⁸. Do dziedziny malarstwa i rzeźby ks. B. Przybyszewski włączył również twórczość artysty Michała z Działdowa, przypisując mu autorstwo tryptyku w Książnicach Wielkich k. Koszyc n. Szreniawą. Największym jednak odkryciem naszego historyka sztuki było odnalezienie w Archiwum Kurii krakowskiej, miejsca pochodzenia słynnego artysty rzeźbiarza późnego średniowiecza, Wita Stwosza, który największe swe dzieła, a szczególnie retabulum ołtarza Mariackiego w kościele Najświętszej Maryi Panny wykonał w Krakowie. Przybyszewski wykazał, że artysta pochodził z Horb n. Neckarem w Południowej Wirtembergii i w ten sposób zakończył ostatecznie spór

¹⁴ W tym zakresie ukazały się jego opracowania zamieszczone w „Sprawozdaniach z czynności i posiedzeń PAU”. T.49:1948 (wyd. 1949) nr 9, s. 472–474, oraz artykuły: *Muratorzy i kamieniarze zajęci przy budowie Zamku królewskiego na Wawelu, 1502–1536*. „Biuletyn Historii Sztuki”. T.17:1955, s. 149–161; *Przebieg zatargu Andrzeja Zebrzydowskiego, kanonika i późniejszego biskupa krakowskiego z muratorami włoskimi w latach 1535–1540*. W: *Symbolae Historiae Artium. Studia z historii sztuki dedykowane Lechowi Kalinowskiemu*. Warszawa 1986, s. 407–413; kolejny artykuł pt. *Pochodzenie Bartłomieja Berecciego*. „Sprawozdania PAU”. T. 52:1951 (Wyd. 1952) nr 4, s. 288–289.

¹⁵ Por. „Sprawozdania PAU”. T. 52:1951 (Wyd. 1952) nr 2, s. 76–77.

¹⁶ *Samostrzelnik Stanisław*. W: *Słownik pracowników książki polskiej*. Warszawa–Łódź 1972, s. 785–786; „Sprawozdania PAU”. T. 52:1951 (Wyd. 1952) nr 2, s. 77–80.

¹⁷ Obecnie tryptyk augustiański znajduje się w Muzeum Narodowym w Krakowie. – B. Przybyszewski, *Haberschrack Mikołaj*: PSB, T. 9:1961, s. 215.

¹⁸ B. Przybyszewski, *Powstanie i autorstwo polptyku olkuskiego*. „Folia Historiae Artium”. T. 2:1965, s. 83–95.

o polskie pochodzenie Stwosza, które mu wielu autorów przypisywało¹⁹. To odkrycie odbiło się echem nie tylko w kraju, ale i za granicą²⁰.

W swoich badaniach ks. B. Przybyszewski nie pominął także katedry na Wawelu, zwłaszcza jej dziejów w najmniej znanym okresie, w wieku XVIII. W roku 1952 ukończył pracę, która została w całości ogłoszona drukiem dopiero po 38 latach²¹. Zmiany wyglądu architektonicznego oraz wystroju wewnętrznego katedry omówił najpierw z okazji sesji naukowej, uwieńczonej pracą zbiorową poświęconą nieżyjącym już wówczas profesorom: Adamowi Bochnakowi i Józefowi Lepiarczykowi²². Do dziejów „Katedry na Wawelu w wieku XVIII” autor dołączył opracowanie projektu Kaplicy Saskiej autorstwa architekta Franciszka Placidiego, która miała stanąć w miejscu obecnej kaplicy biskupa Tomickiego²³.

Praca naukowa ks. B. Przybyszewskiego została przerwana w dniu 1 listopada 1952 r., kiedy to Urząd Bezpieczeństwa PRL aresztował go wraz z innymi pracownikami Kurii krakowskiej, pod zarzutem szpiegostwa na rzecz Watykanu i Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej, określanych przez bezpiekę jako tzw. Oś W-W (tzn. Oś Watykan-Waszyngton). Część aresztowanych została osadzona w styczniu 1953 r. i otrzymała bardzo surowe wyroki z karą śmierci włącznie (ks. Lelito), część pozostawała w śledztwie i do-

¹⁹ B. Przybyszewski, *Nieznane archiwalia dotyczące Wita Stwosza*. „Sprawozdania z Czynności i Posiedzeń PAU”. T. 52:1951 (Wyd. 1952) nr 2, s. 76–77; Tenże, *Die Herkunft des Veit Stoss im Lichte Krakauer Archivalien*. W: *Veit Stoss. Die Vorträge des Nürnberger Symposion vom 5–7 Oktober 1981*; Tenże, *Pochodzenie Wita Stwosza w świetle krakowskich źródeł archiwalnych*. „Archiwa Biblioteki i Muzea Kościelne”. T. 46:1983, s. 393–400.

²⁰ Recenzje opracowali m.in. Justus Bier. W: *Katalog der Bildwerke in der Niedersächsischen Landesgalerie Hannover, bearbeitet von Gert von der Osten*. (München 1957). „The Art Bulletin”. Vol. 41 (Dezember) 1959 nr 4, s. 344; Aleksander von Reitzenstein. W: Adolf Jaeger, *Veit Stoss und sein Geschlecht, aus dem Nachlass herausgegeben von Otto Puchner, Neustadt*. (Aisch 1958, s. 26, 302, il. 21). „Zeitschrift für Kunstgeschichte”. Bd 22:1959, z. 1, s. 56–57; Theodor Müller. W: *Szczęśny Dettloff, Wit Stwosz*. (Wrocław 1961). „Kunstchronik”. R. 15:1962, z. 9, s. 248–251.

²¹ Był to najpierw artykuł (współautorstwo z J. Lepiarczykiem) pt. *Przemiany katedry na Wawelu w XVIII w.* „Sprawozdania z Czynności i Posiedzeń PAU”. T. 53:1952 (Wyd. 1953) nr 7–10, s. 441. – Całe opracowanie nosi tytuł: *Katedra na Wawelu w wieku XVIII*.

²² Referat a następnie artykuł nosi tytuł: *Katedra na Wawelu w wieku XVIII. Zmiany jej wyglądu architektonicznego i urzędzenia wewnątrz na podstawie badań historyczno-archiwalnych*. W: *Sztuka baroku. Materiały sesji naukowej ku czci śp. profesorów Adama Bochnaka i Józefa Lepiarczyka zorganizowanej przez Krakowski Oddział Stowarzyszenia Historyków Sztuki UJ, Kraków 8–9 czerwca 1990 r.* Kraków 1991, s. 21–38 (Oprac. wcześniejsze wspólnie z J. Lepiarczykiem).

²³ „Sprawozdania z Czynności i Posiedzeń PAU”. T. 51:1950 (Wyd. 1951) nr 7, s. 458–460.

piero dzięki śmierci Stalina, została zwolniona. W tej drugiej grupie był także nasz Jubilat, który opuścił areszt śledczy przy ul. Montelupich w Krakowie, w połowie lipca 1953 r. Nie powrócił jednak do pracy w Kurii, ale otrzymał probostwo parafii św. Krzyża w Krakowie, którą prowadził przez 17 lat (1954–1971). W tym samym czasie na prośbę profesora Jerzego Szablowskiego dyrektora Zbiorów Wawelskich został ostatecznie zwolniony z pracy w agendach diecezjalnych i przystąpił do pracy nad seryjnym wydawnictwem źródłowym pt. „Wypisy do dziejów Wawelu z archiwaliów kapitulnych i kurialnych krakowskich”. Pierwszy tom (trzeci w serii wydawnictw wawelskich) za lata 1440–1500 ukazał się w 1960 roku. Kolejne dwa tomy, czwarty i piąty²⁴ obejmowały lata 1501–1515 i 1516–1525. Po wydaniu piątego tomu nastąpiła około 14-letnia przerwa w pracy nad „Wypisami”, gdyż ks. B. Przybyszewski został ponownie zaangażowany w pracy w dykasteriach diecezjalnych, a w roku 1963 ówczesny wikariusz kapitulny bp Karol Wojtyła powołał go na wykładowcę historii Kościoła i historii sztuki kościelnej na Wydziale Teologicznym w Krakowie²⁵. Nie była to dla naszego Jubilata nowość, gdyż już wcześniej prowadził wykłady z tych dziedzin w seminariach zakonnych krakowskich i poza Krakowem, m.in. u cystersów w Mogile i Szczyrzcycu i u bernardynów w Kalwarii Zebrzydowskiej, u księży sercanów w Stadnikach oraz w Wyższym Instytucie Katechetycznym (WIK-u) w Krakowie, prowadzonym przez ss. urszulanki²⁶.

W latach 60-tych ks. B. Przybyszewski włączył się ponownie w nurt prac diecezjalnych²⁷ pod patronatem nowego arcybiskupa i metropolity krakowskiego, Karola Wojtyły²⁸. Między innymi w r. 1964 przygotował obszerny referat na obchody 600-lecia konsekracji katedry krakowskiej (28 III), w którym przedstawił dzieje jej budowy, potwierdzone w szczegółach późniejszymi odkryciami naukowymi (Pietrusiński)²⁹. A w roku jubileuszowym tysiąclecia Chrztu Polski (1966) przygotował na użytek archidiecezji krakowskiej kilkanaście opracowań popularno-naukowych o początkach chrześcijaństwa w Polsce, które nie zostały opublikowane, ale zachowały się w postaci maszynopisów. W tym samym roku jubileuszowym (1966), na wniosek dziekana Wydziału Teologicznego Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie, o. Hiero-

²⁴ Tom trzeci ukazał się w 1960 r., tom czwarty w 1965, tom piąty w 1970.

²⁵ Rektorat PAT (bez sygn.): *Acta personalne* ..., k. 173, nr 5.

²⁶ Wcześniej był to NIK (Naukowy Instytut Katolicki) powołany do życia w 1958 r. – Rektorat PAT w Krakowie (bez sygn.): *Acta personalne ks. B. Przybyszewskiego*, k. 137.

²⁷ Rektorat Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie (bez sygn.): *Acta personalne ks. B. Przybyszewskiego* ..., k. 205.

²⁸ Arcybiskupem metropolitą krakowskim został mianowany 30 grudnia 1963 r.

²⁹ Referat ten został opublikowany w „Notificationes e Curia Metropolitana Cracoviensi” 1964 nr 5–6, s. 135–140.

nima Wyczawskiego OFM objął kierownictwo katedry archeologii chrześcijańskiej i w 1967 r. habilitował się na podstawie pracy „Złoty dom Królestwa. Studium z dziejów krakowskiego cechu złotniczego od czasu jego powstania (ok. 1370) do połowy wieku XV”³⁰. Jako doktor habilitowany otrzymał tytuł docenta Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie. Owocem jego pracy na ATK była redakcja pracy zbiorowej o teologii w Polsce po Soborze Watykańskim II, do której napisał przedmowę prof. Józef Myśków. Zamieścił w niej również własny artykuł o liturgicznej odnowie posoborowej w Polsce³¹. Napisał też i wydał książkę o romańskich kościołach pielgrzymkowych³², oraz artykuł o architekturze wczesnochrześcijańskiej z okresu przedkonstantyńskiego³³.

Dobrze zapowiadająca się działalność naukowa na Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie została jednak przerwana, gdyż na życzenie swojego ordynariusza, ks. B. Przybyszewski opuścił tę uczelnię w 1969 r., by z tym większą energią poświęcić się pracy we własnej archidiecezji³⁴. Jego badania poszły wówczas w kilku różnych kierunkach, m.in. w kierunku hagiografii polskiej. Wygłaszał też referaty o biskupach krakowskich z pierwszej połowy XIII w.: o bł. Wincentym Kadłubku, który wygłosił w 1963 r.³⁵ i Prandocie z Białaczewa³⁶. Opracowywał też okolicznościowe tematy np. o ks. Wojciechu Błaszyńskim proboszczu w Sidzinie k. Makowa Podhalańskiego (1844–1866), który zmarł w opinii świętości³⁷. Odczyt ten został wygłoszony w stulecie jego

³⁰ Praca habilitacyjna ks. B. Przybyszewskiego ukazała się w druku w Warszawie, w 1968 r. Zatwierdzenie habilitacji przez Ministerstwo Szkolnictwa Wyższego nastąpiło w dniu 30 kwietnia 1968 r. – Rektorat PAT (bez sygn.): *Akta personalne ks. Przybyszewskiego ...*, k. 192.

³¹ Artykuł nosił tytuł: Zagadnienia odnowy liturgicznej w polskiej teologii posoborowej. W: *Posoborowe publikacje teologiczne w Polsce*. Pod red. ks. J. Myśkówna i ks. B. Przybyszewskiego. Warszawa 1969. – Cała ta praca zbiorowa w przekładzie na j. francuski ukazała się w 1970 r. – Rektorat PAT (bez sygn.): *Akta personalne ks. B. Przybyszewskiego ...*, k. 174, nr 6.

³² Były to *Romańskie kościoły pielgrzymkowe*. Kraków 1979.

³³ *Początki architektury kościelnej przed czasami Konstantyna Wielkiego*. „Studia Theologica Varsaviensia” 1968 nr 2, s. 29–38.

³⁴ Przy Papieskim Wydziale Teologicznym w Krakowie był zatrudniony od roku 1963 jako zastępca profesora, a od roku 1968 – jako profesor nadzwyczajny. – Kongregacja pro Institutione Catholica zatwierdziła jego profesurę pismem z dnia 27 kwietnia 1973 r., natomiast „Nihil obstat” na profesurę zwyczajną wydała 28 marca 1977 r. – Rektorat PAT w Krakowie (bez sygn.): *Akta personalne ks. B. Przybyszewskiego ...*, k. 97, 175, 192.

³⁵ Ukazał się jako artykuł pt. *Bł. Wincenty Kadłubek jako biskup krakowski (1208–1218)*. „Notificationes e Curia Metropolitana Cracoviensi” 1963 nr 1–2, s. 68–77.

³⁶ Był to referat wygłoszony w Klubie Inteligencji Katolickiej w 1963 r., a następnie wydany pt. *Prandota z Białaczewa bp krakowski*. „Notificationes” 1966 nr 5–6, s. 132–142.

³⁷ Opublikowany w „Notificationes” 1966 nr 5–6, s. 151–156. – Odczyt ten został wygłoszony w 100-lecie śmierci ks. Błaszyńskiego, przy jego krypcie grobowej w Chochołowie.

śmierci, przy krypcie grobowej w Chocholowie. Pisał też o świętym Janie Kantym³⁸, o św. Stanisławie biskupie³⁹ i o św. Kazimierzu Jagiellończyku⁴⁰. Trzy ostatnie wygłosił wobec Episkopatu Polski, zebranego na swych konferencjach plenarnych. Odczyt, a następnie artykuł o św. Stanisławie biskupie zawierał przekonujące zbiecie zarzutów o zdradzie państwowej, wysuniętych przez profesora Tadeusza Wojciechowskiego. Biskupi zebrani na konferencji plenarnej przyjęli treść tej prelekcji z uznaniem i zwrócili się o jej kopie dla swoich kurii diecezjalnych⁴¹. Oprócz prelekcji mogińskiej o św. Kazimierzu, w 500-lecie jego śmierci, ks. B. Przybyszewski zabierał też głos w dyskusji na sympozjum o świętym Królewiczu, w dniach 16–17 listopada 1982 r.⁴². Ponadto wygłosił kilka prelekcji o św. Kazimierzu w kościele pod jego wezwaniem, u oo. franciszkanów-reformatów w Krakowie.

Inne prace hagiograficzne ks. B. Przybyszewskiego dotyczyły bł. Bronisławy norbertanki (zm. 1259)⁴³, bł. Izajasza Bonera augustianina (zm. 1472)⁴⁴ i bł. Michała Giedroycia z Zakonu Kanoników de Poenitentia bb. [beatorum] Martyrum przy kościele św. Marka w Krakowie (zm. 1485)⁴⁵. Prace te powstawały na ogół z okazji starań postulatorów, zbierających materiały do pro-

³⁸ Odczyt wygłoszony na Konferencji Plenarnej Episkopatu Polski, w rocznicę śmierci św. Jana Kantego (zm. 24 grudnia 1473), pt. *Św. Jan Kanty. Wspomnienie w 500-setną rocznicę śmierci*. „Notificationes” 1972 nr 9–10, s. 213, 221.

³⁹ *Św. Stanisław na tle swoich czasów*. „Notificationes” 1972 nr 9–10, s. 181–197. W: *Polscy święci*. Pod red. J. Bara, T. 7. Kraków 1985, s. 11–38. – Był to wykład wygłoszony w katedrze krakowskiej na Konferencji Plenarnej Episkopatu Polski z pocz. roku jubileuszowego św. Stanisława Biskupa.

⁴⁰ Odczyt o św. Kazimierzu Jagiellończyku wygłoszony wobec biskupów zebranych w opactwie Cystersów w Mogile w 1984 r. na Konferencji Plenarnej Episkopatu Polski w 500-ną rocznicę śmierci św. Kazimierza Królewicza. Tytuł odczytu był następujący: *Św. Kazimierz w Krakowie*. „Analecta Cracoviensia”. T.16:1984 nr 3–4, s. 71–82.

⁴¹ Ks. B. Przybyszewski zorganizował na Papieskim Wydziale Teologicznym w Krakowie pięć sesji naukowych. Trzy poświęcono św. Stanisławowi, czwartą wraz z Instytutem Geografii Historycznej KUL – o sytuacji Kościoła w czasach okupacji hitlerowskiej i piątą o słudze Bożym J.S. Pelczarze. Był też redaktorem wraz z s. Karoliną Kasperkiewicz SCJ materiałów tej sesji, wydanych w Rzymie w 1975 r. Od roku 1973 był prezesem Polskiego Towarzystwa Teologicznego w Krakowie. – Rektorat PAT (bez sygn.): *Akta personalne* ..., k. 174, nr 6.

⁴² Głos w dyskusji ks. B. Przybyszewskiego jest zawarty w „Analecta Cracoviensia”. T.16:1984.

⁴³ Opracowanie umieszczone w dziele *Hagiografia polska. Słownik bio-bibliograficzny*. Pod red. R. Gustawa OFM. T. 1. Poznań 1971, s. 203–215.

⁴⁴ Opracowanie hagiograficzne z bibliografią zostało zamieszczone w *Hagiografii polskiej*. T. 1, s. 414–428.

⁴⁵ Oprac. pt. *500 lat od śmierci Michała Giedroycia*. W: *Serce z krzyżem. Bł. Michał Giedroyc (1425–1485). Materiały z obchodu jubileuszu 500-lecia śmierci Błogosławionego*. Zebrał i wyd. W. Świerzawski. Kraków 1988, s. 7–11.

cesów beatyfikacyjnych lub kanonizacyjnych. W podobnych okolicznościach zostały napisane prace o bł. Sebastianie Pelczarze biskupie przemyskim⁴⁶, bł. Kunegundzie (Kindze)⁴⁷, biskupie Stanisławie Hozjuszu⁴⁸, słudze Bożej Pauli Tajber⁴⁹.

Ks. B. Przybyszewski występował w roli świadka z urzędu w procesach beatyfikacyjnych lub kanonizacyjnych następujących kandydatów na ołtarze: Izajasha Boncra augustianina krakowskiego, Zofii Czeskiej, założycielki Zgromadzenia PP. Prezentek w Krakowie, Jadwigi królowej Polski, Stanisława Kazimierczyka, kanonika regularnego laterańskiego na Kazimierzu w Krakowie i br. Alojzego Kosiby, franciszkanina-reformaty z Wieliczki. Wśród wymienionych prac procesowych zajął się szczególnie sprawą królowej Jadwigi, wykazując historycznie, iż św. Jadwiga Królowa nigdy nie spotkała się w Krakowie z arcyksięciem austriackim, Wilhelmem i oczyszczając jej biografię z plotek austriackich i krzyżackich⁵⁰, zarzucających jej bigamiczne małżeństwo z Władysławem Jagiełłą. – Okazał się też użyteczny dla archidiecezji przygotowując cały szereg opracowań historycznych i stylistycznych analiz odnośnie do obrazów Matki Bożej, załączanych do próśb kierowanych do Stolicy Apostolskiej o zezwolenie na koronacje diademami papieskimi. Tego rodzaju opracowania, analizy stylistyczne i zarazem opinie o kulcie wystawił ks. B. Przybyszewski obrazom słynącym łaskami: w Ludźmierzu, Myślenicach, Makowie Podhalańskim, w kaplicy pod niższą wieżą w kościele Mariackim w Krakowie, Matki Bożej Fatimskiej w Nowej Hucie-Krakowie, w Płokach i Hałcnowie⁵¹. Podobną dokumentację historyczno-kultową opracował dla obrazów, które nie zostały jeszcze ukoronowane – dla obrazu Matki Bożej Wspomożenia Wiernych w Oświęcimiu i obrazu na Jasnej Górze w Ślemieniu.

⁴⁶ *Postać biskupa Pelczara na tle epoki. W: Biskup Pelczar. Materiały z sesji naukowej ... odbytej w Krakowie dnia 21 marca 1974 r.* Pod red. B. Przybyszewskiego i s. K. Kasperkiewicz. Rzym 1975, s. 11–19.

⁴⁷ *Błogosławiona Kunegunda a kanonizacja św. Stanisława.* „Tarnowskie Studia Teologiczne”. T. 10:1986 cz. 1, s. 283–296.

⁴⁸ *Stanisław Hozjusz w Kapitulie krakowskiej, 1540–1550.* „Analecta Cracoviensia”. T. 14:1982, s. 473–555.

⁴⁹ Artykuł o założycielce Zgromadzenia Najśw. Duszy Chrystusa Pana, pt. *M. Paula Tajber.* „Notificationes e Curia Metropolitana Cracoviensi” R. 126:1988 nr 5–6, s. 109, 117.

⁵⁰ Ujął tę argumentację oczyszczającą Jadwigę w artykule pt. *Jadwiga i Wilhelm.* „Analecta Cracoviensia”. T. 7:1975 oraz w książce pt. *Błogosławiona Jadwiga Królowa zdołana w cnoty.* Kraków 1988 (Kraków² 1996).

⁵¹ *Madonna ab igne. Matka Boska hałcnowska.* „Notificationes” 1985 nr 1–3, s. 53–63. – Był też promotorem pracy dyplomowej s. Emanuela Brodackiej, prezentki, pt. *Obraz Matki Bożej Wolności w kościele św. Jana Kantego w Krakowie* (koronowany w 1965 r.).

Za wszystkie te prace, zarówno w procesach beatyfikacyjnych i kanonizacyjnych, jak i w dokumentacji kultowej i historycznej obrazów łaskami słynących, ks. B. Przybyszewski został wyróżniony przez Ojca Świętego Pawła VI godnością kapelana Jego Świątobliwości, oraz przez Jana Pawła II – godnością prałata honorowego (1978).

Zawsze chętnie przyjmował zamówienia na opracowanie i wygłaszanie okolicznościowych prelekcji z okazji wielkich rocznic obchodzonych w Krakowie lub bezpośrednio z Krakowem związanych. Do takich należy referat wygłoszony w Katedrze gnieźnieńskiej, na zaproszenie księdza kardynała prymasa Stefana Wyszyńskiego, w dniu 24 kwietnia 1975 r., podczas jubileuszu 1000-lecia (1000–1075–1975) o łączności stolicy w Krakowie z metropolią gnieźnieńską⁵². Kolejne referaty wygłosił w 500-setną rocznicę śmierci Jana Długosza (1980)⁵³, w setną rocznicę założenia Zgromadzenia Sióstr Nazaretanek⁵⁴, w 1950-lecie zbawczej śmierci i zmartwychwstania Chrystusa, o Całunie Turyńskim⁵⁵, w trzechsetlecie wiktorii wiedeńskiej króla Jana III Sobieskiego⁵⁶, w 800-lecie Kolegiaty św. Floriana w Krakowie (1184–1984)⁵⁷.

Osobne miejsce w jego pracach okolicznościowych stanowią odczyty z okazji rocznic śmierci osób, z którymi był bezpośrednio związany, jak 25-ta rocznica śmierci kardynała Adama Stefana Sapiehy⁵⁸, 10-ta rocznica śmierci księdza Ferdynanda Machaya⁵⁹.

Codzienny bezpośredni kontakt z Archiwum Kapituły Metropolitalnej Krakowskiej na Wawelu, na przestrzeni kilkudziesięciu lat dawał ks. B. Przybyszewskiemu możliwości kwerendy także na temat samej Kapituły krakowskiej oraz publikacji o jej dziejach w wydawanych przez siebie publikacjach źródłowych. Ukazały się też w jego opracowaniu osobne pozycje o Kapitulę

⁵² *Łączność stolicy krakowskiej z metropolią gnieźnieńską w jubileuszowej radości (1000–1075–1975)*. „Notificationes” 1975 nr 5–7, s. 121–128.

⁵³ Opublikowany w „Notificationes e Curia Metropolitana Cracoviensi” 1980 nr 5–6, s. 126–137.

⁵⁴ *Nazaret polskiego narodu*. „Notificationes” 1975 nr 8–10, s. 177–185.

⁵⁵ *O Całunie Turyńskim pt. 1950-lecie zbawczej śmierci i zmartwychwstania P.N. Jezusa Chrystusa (33–1983)*. „Notificationes” 1983 nr 1–2, s. 21–26.

⁵⁶ *Odsiecz wiedeńska króla Jana III Sobieskiego w obronie chrześcijaństwa 12 IX 1683*. „Notificationes” 1983 nr 1–2, s. 26–34.

⁵⁷ *800-lecie Kolegiaty św. Floriana w Krakowie (1184)*. W: *Materiały duszpasterskie Kurii Metropolitalnej w Krakowie, 1984*, z. 4 oraz „Notificationes e Curia Metropolitana Cracoviensi” 1984 nr 5–6, s. 128–132.

⁵⁸ Referat wygłoszony podczas uroczystej akademii z okazji 25-lecia śmierci kardynała A.S. Sapiehy. (8 maj 1976 r.) pt. *Kardynał Sapieha jako duszpasterz diecezji krakowskiej w okresie okupacji hitlerowskiej (1939–1945)*. „Notificationes” 1976 nr 9–10, s. 189–208.

⁵⁹ *Plebania zwierzyniecka w Krakowie w czasie okupacji*. „Tygodnik Powszechny” 1977 nr 31.

krakowskiej w czasach kanoników Jana Długosza⁶⁰ i Stanisława Hozjusza⁶¹. Opracował osobno życiorysy rektorów Uniwersytetu Jagiellońskiego, którzy byli kanonikami katedralnymi krakowskimi, Jana ze Skalbmierza (ok. 1370–1431)⁶² i Piotra z Gorczyzna⁶³. Ponadto praca o Kapitułe krakowskiej w XVIII w. została oddana do druku w Wydawnictwie Zbiorów Sztuki na Wawelu.

W 1971 r. ks. B. Przybyszewski przejął po historyku sztuki, Antonim Liedke funkcję przewodniczącego Sekcji Historii Sztuki przy Komisji Episkopatu Polski do Spraw Nauki Katolickiej. Jako przewodniczący sekcji brał udział z innymi jej przedstawicielami w Kongresie Teologów Polskich (21–23 IX 1971) na temat „Teologia a antropologia”, na którym przedstawił swoją pracę o chrystocentryzmie obrazu Michała Anioła Buonarottiego „Sąd ostateczny”⁶⁴.

Historycy sztuki zaproszeni przez ks. Przybyszewskiego, jako przewodniczącego wspomnianej sekcji, wzięli udział w V Kongresie Teologii Katolickiej (14–16 września 1983) na temat „Chrześcijaństwo a kultura polska”. Podobnie jak przy Episkopacie Polski, a więc w skali całego kraju, tak również na poziomie lokalnym, w swojej archidiecezji przejął podobne obowiązki, pełniąc funkcję prezesa Polskiego Towarzystwa Teologicznego w Krakowie w latach 1973–1977. Opracował wówczas m.in. dzieje samego towarzystwa⁶⁵, za co otrzymał nagrodę przyznaną mu w późniejszych latach przez zarząd PTT (1993). Oprócz tego był członkiem krakowskiego oddziału Polskiego Towarzystwa Historycznego, Stowarzyszenia Historyków Sztuki w Polsce, które w roku 1987 obdarzyło go honorowym członkostwem. W ramach tegoż stowarzyszenia odbył kilkutygodniową podróż do Belgii, a zainteresowanie się z tej okazji sztuką flamandzką zaowocowało pracami z tej dziedziny⁶⁶.

⁶⁰ *Kapituła katedralna krakowska za kanonikatu Jana Długosza (1436–1480)*. W: *Długossiana. Studia historyczne w 500-lecie śmierci Jana Długosza*. „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego” 1980, z. 65, s. 25–84.

⁶¹ *Stanisław Hozjusz w kapitule krakowskiej (1540–1550)*. „*Analecta Cracoviensia*”. T. 14:1982, s. 473–555.

⁶² Referat wygłoszony w Skalbmierzu, a następnie opublikowany w „*Notificationes*” 1965 nr 9–10, s. 238–242.

⁶³ *Piotr z Gorczyzna (Gorcinius)*. W: PSB, T. 26:1981, s. 401–402.

⁶⁴ *Chrystocentryzm w „Sądzie ostatecznym” Michała Anioła Buonarottiego*. „*Analecta Cracoviensia*”. T. 4:1972, s. 379–403.

⁶⁵ *Sekcja Historii Sztuki kościelnej. Sprawozdanie*. W: *Teologia nauką o Bogu*. IX Kongres Teologów Polskich. Kraków-Mogiła (14–16 września 1976). Kraków 1977, s. 356–357.

⁶⁶ *Ideowe problemy twórczości braci Eycków. Adoracja Baranka*. „*Analecta Cracoviensia*”. T. 8:1976, s. 356–391; *Jan van Eyck jako malarz religijny i portrecista*. „*Analecta Cracoviensia*”. T. 19: 1977, s. 427–446; *Sąd Ostateczny Jana Memlinga w Muzeum Pomorskim w Gdańsku*. „*Nasza Przeszłość*”. T. 52:1979, s. 107–166.

Praca w krakowskim Towarzystwie Teologicznym na stanowisku prezesa stworzyła ks. B. Przybyszewskiemu okazję współpracy z Katolickim Uniwersytetem w Lublinie w ramach Międzynarodowego Zakładu Badań nad Antykiem Chrześcijańskim, kierowanego przez profesora Leokadię Małunowicz. Współpraca zaowocowała m.in. udziałem ks. B. Przybyszewskiego w „Kongresie Archeologii Chrześcijańskiej we Włoszech”, zwiedzaniem włoskich zabytków antyku chrześcijańskiego oraz pokłosem tej wyprawy w postaci pracy o początkach wczesnochrześcijańskiej sztuki obrazowej⁶⁷. Napisał też szereg artykułów z zakresu historii sztuki chrześcijańskiej, opublikowanych w Encyklopedii Katolickiej, wydawanej w Lublinie. Ponadto w ramach współpracy z Instytutem Geografii Historycznej KUL wziął udział w zjeździe międzynarodowej Komisji Porównawczej Historii Kościoła, poświęconej czasom okupacji hitlerowskiej w Europie, w latach 1939–1945, na którym wygłosił dwa referaty w języku francuskim o duszpasterstwie w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu⁶⁸ i o Adamie Stefanie Sapieże arcybiskupie metropolii krakowskiej w czasie okupacji niemieckiej. Referat podobnej treści wygłosił też w Krakowie (8 V 1976) na uroczystej akademii z okazji 25-lecia śmierci kardynała Sapichy⁶⁹.

Ogólnopolski zasięg miały wykłady prowadzone przez ks. B. Przybyszewskiego w Międzyzakonnym Studium Pastoralnym (Tiocinium) w krakowskim klasztorze oo. Franciszkanów przez kilka lat (od 1959), do czasu ustanowienia tego rodzaju studiów o charakterze lokalnym. W studiach pastoralnych brali udział młodzi księża zakonni przez jeden rok, bezpośrednio po święceniach kapłańskich. Miało ono na celu wprowadzenie praktyczne do pracy duszpasterskiej, szczególnie w zakresie prowadzenia kancelarii parafialnej⁷⁰.

⁶⁷ *Początki starochrześcijańskiej sztuki obrazowej*. „Folia Historiae Artium”. T. 15:1979, s. 5, 24. – Ks. B. Przybyszewski zwiedził 18 krajów w celach naukowych: Austrię (1936, 1938, 1969), Belgię (1975), Czechosłowację (1971), Egipt (1964), Francję (1969), Gibraltar (1964), Grecję (1964), Holandię (1975), Liban (1964), Marokko (1964), NRD (1964, 1968, 1974, 1975), Rumunię (1964), Szwajcarię (1969), Tunis (1964), Turcję (1964), Węgry (1971, 1976), Włochy z Città del Vaticano (1938, 1964, 1969, 1975), ZSRR (1966, 1970, 1972). – Rektorat PAT (bez sygn.): *Akta personalne ks. B. Przybyszewskiego ...*, k. 174 n. 7.

⁶⁸ Był to referat pt. *Charge d'âme dans les camps de concentration à Auschwitz*. W: *Commission internationale d'histoire ecclésiastique comparée (CIHEC). Section IV. Les églises chrétiennes dans l'Europe dominée par le IIIe Reich 1939–1945. Congrès à Varsovie 26 VI – 1 VII 1978*, s. IV (42), 72–74.

⁶⁹ Referat o A.S. Sapieże nosi tytuł: *Msr Adam Stefan Sapięha archevêque de Cracovie durant l'occupation allemande*, a jego polska wersja wydana drukiem: *Kardynał Sapięha jako duszpasterz diecezji krakowskiej w okresie okupacji hitlerowskiej (1939–1945)*. Referat wygłoszony na uroczystej akademii z okazji 25-lecia śmierci kardynała Adama Sapięhy 8 V 1976 r. „Notificaciones” 1976 nr 9–10, s. 189–208.

⁷⁰ Rektorat PAT w Krakowie (bez sygn.): *Akta personalne ks. B. Przybyszewskiego ...*, k. 126.

Udział w bractwach i stowarzyszeniach kościelnych w Krakowie otwiera Arcybractwo Miłosierdzia Bożego, którego był członkiem i z ramienia bractwa występował w latach 1938–1939 jako wizytator ubogich. Przez kilka lat był też wiceprezesem Towarzystwa im. Księdza Piotra Skargi i od roku 1933 należał do Towarzystwa Miłośników Historii i Zabytków Krakowa. W 1982 r. otrzymał nagrodę imienia Brata Alberta Chmielowskiego, a w rok później został wybrany po ks. prof. Władysławie Smoleniu, przewodniczącym Komitetu tejsze nagrody. W 1995 r. Towarzystwo Miłośników Historii i Zabytków Krakowa obdarzyło go, jako swego najstarszego członka, świeżo ustanowioną nagrodą im. Klemensa Bąkowskiego (28 III 1995).

Współpraca z Polskim Słownikiem Biograficznym dotyczyła opracowań biografii kanoników i prałatów krakowskich, m.in. Jana Nepomucena Mazanka (1856–1915), rektora Wyższego Seminarium Duchownego w Krakowie; Stefana Mazanka (1890–1950)⁷¹, kanclerza Kurii Metropolitalnej Krakowskiej; Andrzeja Paszkiewicza OCD, muzyka kościelnego (ok. 1635–1685)⁷²; Rudolfa van Roya, prepozyta Kolegiaty św. Anny (1887–1954), kaznodziei i pedagoga⁷³. Na zamówienie środowiska naukowego lubelskiego opracował biografię Władysława Smolenia, profesora KUL i historyka sztuki⁷⁴. W tym też czasie napisał artykuł o Jerzym Langmanie, wykładowcy Angelicum w Rzymie⁷⁵.

W pierwszych latach 80-tych profesor Jerzy Szablowski, dyrektor Zbiorów Wawelskich zwrócił się do naszego Jubilata z przypomnieniem, że należałoby koniecznie powrócić do kontynuacji prac wcześniej rozpoczętych pt. „Wypisy do dziejów Wawelu”. Zaznaczył przy tym, iż są one bardzo cenione w świecie nauki. I w takich to okolicznościach ks. B. Przybyszewski przystąpił do pracy nad tomem 11-tym „Wypisów”, który podzielił na cztery części. Część pierwsza (1526–1529) ukazała się w 1984 r., część druga (1530–1533) w roku 1986, część trzecia (1534–1535) w roku 1987. Część czwarta, która uprzedziła część trzecią i ukazała się w druku w 1985 r. nie zawierała tekstów źródłowych, a tylko całościowe omówienie zawartości tomu 11-go pt. „Artyści i rzemieślnicy krakowscy w latach 1526–1535”. Ostatni 12-ty tom „Wypisów” został podzielony na pięć części. W czterech z nich zamieszczono zbiór źródeł dotyczących Wawelu w latach 1536–1550, a piąta będzie zawierać indeks do całości tomu 12-tego.

W takim kształcie „Wypisy źródłowe do dziejów Wawelu z archiwaliów kurialnych i kapitulnych” zostaną zamknięte datą 1550 r. Dotychczas ukazały

⁷¹ *PSB*, t. 20, s. 288–289.

⁷² *PSB*, t. 25, s. 269–270.

⁷³ *PSB*, t. 32, s. 347–348.

⁷⁴ Opracowanie bio-bibliograficzne zamieścił w „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”. T. 57:1988, s. 150–155.

⁷⁵ „Folia Historiae Artium”. T. 21:1985, s. 157–158.

się trzy części tomu 12. Pierwsza obejmuje źródła z lat 1536–1538, i została opublikowana w roku 1989, druga obejmująca źródła z lat 1539–1541 została wydana drukiem w 1991 r., a trzecia obejmująca lata 1542–1545 została wydana w 1997 r. Kolejne „Wypisy źródłowe ...” z lat 1545–1550 ukażą się w najbliższej przyszłości. Całość obejmuje 12 tomów, w których zaprezentowano źródła według wszelkich wymogów stawianych wydawnictwom źródłowym. A więc są zaopatrzone w przypisy, informujące o osobach i sprawach wspomnianych w źródłach. Komentarz naukowy jest oparty na szerokim wachlarzu informacji, zawartych w całym zasobie archiwalnym, a więc również w źródłach jeszcze nie opublikowanych. Daje czytelnikowi wgląd w zawartość treściową zapisów obu archiwów diecezjalnych.

Dalszy tom źródeł wawelskich, 13-ty z kolei, zawiera materiał wychodzący poza graniczną datę „Wypisów” czyli poza połowę wieku XVI. Został wydany w 1991 r. pt. „Kaplica Zygmuntowska”. Zawiera materiały źródłowe z lat 1517–1977, opracowane przez ks. B. Przybyszewskiego, przy współpracy Antoniego Franaszka. W dwa lata później ukazał się kolejny tom 14. źródeł wawelskich pt. „Fabrica ecclesiae Cracoviensis”. Są w nim materiały XVIII-wieczne do dziejów katedry krakowskiej, zaczerpnięte z krakowskich archiwaliów kapitulnych i kurialnych. Druga część tego tomu – zdaniem Jubilata – będzie zawierała komentarz do urządzenia katedry w XVIII w. oraz katalog kanoników katedralnych krakowskich z w. XVIII. Na tym w zasadzie kończy się wydawnictwo źródłowe do dziejów Wawelu zaplanowane i zrealizowane przez ks. B. Przybyszewskiego. Mógł je zrealizować – jak sam stwierdził – dzięki poparciu i opiece Jerzego Szablowskiego i Jana Ostrowskiego.

Jako badacz dziejów katedry i diecezji krakowskiej w XVIII w. ks. B. Przybyszewski związał się z pracami przygotowującymi obchody jubileuszowe, jakie również przedsięwziął świat muzyczny. W roku 1986 obchodzono jubileusz kapłana katedry krakowskiej – Grzegorza Gerwazego Gorczyckiego, wybitnego kompozytora, którego biografię ks. B. Przybyszewski opracował⁷⁶. A także wobec zbliżającego się tysiąclecia Diecezji krakowskiej, w roku 2000, nasz Jubilat na prośbę ks. Franciszka Chowańca, kierownika „Ruchu Światło-Życie” oraz Duszpasterstwa Młodzieży Służby Liturgicznej – opracował popularny zarys „Dziejów Diecezji krakowskiej”. Ukazał się do tychczas tom pierwszy tego opracowania pt. „Średniowiecze” (Kraków 1988) oraz tom drugi pt. „Czasy nowożytne” (Kraków 1993).

Prace dydaktyczne, profesorskie na Wydziale Teologicznym krakowskim, a następnie na Wydziale Historii Kościoła PAT, jak również w wyższych se-

⁷⁶ Grzegorz Gorczycki jako kapłan katedry krakowskiej (1692–1734). W: *Dialog Kościoła z kulturą*. T. 1. *Materiały z IV i V Tygodnia Kultury Chrześcijańskiej w Krakowie 1983, 1984*. Kraków 1986, s. 125–133; Toż, [w:] *Grzegorz Gerwazy Gorczycki*. Studia. T. 2. Pod red. Z. M. Szwejkowskiego. Kraków 1990, s. 17–26.

minariach duchownych – częstochowskim oraz zakonnych – u oo. bernardy-
nów w Kalwarii Zebrzydowskiej i w Instytucie Teologicznym Księży Misjona-
rzy w Krakowie, ksiądz B. Przybyszewski zakończył przejściem na emeryturę
w 1988 r. Nie znaczy to bynajmniej, że przerwał swoje badania naukowe.
Owszem, z tym większym nakładem czasu i pracy kontynuował i prowadzi do
dziś prace badawcze oraz prace związane z reaktywowaniem Polskiej Aka-
demii Umiejętności w Krakowie (PAU), której członkiem był już w 1948 r.,
będąc współpracownikiem Komisji Historii Sztuki. Należał też przejściowo,
w latach 1963–1995 do Komisji Historii Sztuki PAN Oddziału krakowskiego.
Przeszedł w końcu do Polskiej Akademii Umiejętności, w której był współza-
łożycielem przywróconej do życia Komisji Historii Sztuki, jako czynny czło-
nek tejże Akademii, od 9 marca 1991 r.

Na wniosek profesora Lecha Kalinowskiego przystąpił do opracowania,
w ramach wydawnictw wspomnianej Komisji Historii Sztuki zbioru tekstów
źródłowych uzupełniających „Cracovia artificum”, wydawanych w przeszłości
(1917) przez J. Ptaśnika. Ksiądz B. Przybyszewski wydał już cztery tomy tego
rodzaju uzupełnień pt. „Cracovia artificum. Supplementa”. Pierwszy tom
dzieła wydany w 1985 roku zawiera teksty źródłowe do dziejów kultury
i sztuki z najdawniejszych „oficjaliów” krakowskich z lat 1410–1412 i 1421–
1424. Drugi tom obejmujący teksty z lat 1433–1440 ukazał się w 1993 r.
Czwarty, wydany w 1990 r. z okazji jubileuszu pięćsetnej rocznicy ukończenia
budowy ołtarza Mariackiego pt. „Krakowskie środowisko artystyczne czasów
Wita Stwosza”. Ponadto jako członek Komisji Historii Sztuki wygłosił na jej
posiedzeniach referaty o krakowskim malarskim ośrodku Karpentariuszów
z połowy XV w.⁷⁷ i o ornacie Jana Długosza⁷⁸.

Na zakończenie należy wspomnieć o najnowszej pracy ks. Profesora⁷⁹,
ostatnio wydanej, która stanowi swego rodzaju ukoronowanie jego wcześniej-
szych opracowań hagiograficznych i świadczy o żywotności pisarskiej i na-
ukowej naszego Jubilata⁸⁰. Jest to „Żywot świętej Kingi księżnej krakowskiej”.
Dzieło to, wydane w Tarnowie w 1997 r. stanowi tłumaczenie „Żywota” teje

⁷⁷ *Krakowski ośrodek malarski Karpentariuszów w połowie XV wieku*. W: *Sprawoz-
dania z posiedzeń Komisji Naukowych Oddziału PAN w Krakowie*. T. 14/1:1970, s. 162–
163.

⁷⁸ *Ornat Długosza. Z dziejów hafciarstwa polskiego w pierwszej połowie XV w.* „Folia
Historiae Artium”. Seria nowa. T. 1:1996, s. 17–27.

⁷⁹ Nie licząc drobnej publikacji o charakterze przedmowy do 2. części pracy zbior. pt.
Studia z dziejów kościoła św. Krzyża w Krakowie. (Kraków 1997, s. 7–10).

⁸⁰ Pisał wcześniej o polskich świętych i błogosławionych: Iwonie Odrowążu biskupie, Win-
centym Kadłubku, Izajaszu Bonerze, Bronisławie norbertance, Stanisławie biskupie, Janie Kan-
tym, Jadwidze królowej, Kazimierzu królewiczu i Sebastianie Pelczarze biskupie. – Por. Biblio-
grafię prac ks. B. Przybyszewskiego, zamieszczono w 17. tomie czasopisma „Analecta Cracoviensia”,
(s. 9–18) oraz w niniejszym tomie „Folia Historica Cracoviensia”.

błogosławionej, z początku XIV w., a konkretnie jego odpisu, jaki w oryginale łacińskim zamieścił Wojciech Kętrzyński w czwartym tomie „Pomników dziejowych Polski”, z uwzględnieniem odmian tekstowych rękopisu z połowy XV w. (obecnie w Bibliotece Zamojskich w Warszawie) i drugiego rękopisu, z 1684 r. (obecnie w Bibliotece Jagiellońskiej w Krakowie).

TABELA

Doktoraty, licencjaty i magisteria⁸¹ zrealizowane pod kierunkiem ks. prof. B. Przybyszewskiego w latach akademickich 1972/73 – 1981/82:

Rok akad.	Nazwisko i imię doktoranta, licencjanta wzgl. magistranta	Tytuł pracy doktorskiej, licencjackiej wzgl. magisterskiej
doktoraty:		
1973/74	Matyszczuk Bronisław OSPE	Bractwa religijne na Jasnej Górze w okresie Polski przedrozbiorowej
1981/82	Wanat Benigny Józef OCD	Kult św. Józefa Oblubieńca NMP u Karmelitów Bosych w Krakowie
	Płaczek Franciszek ks.	Nauczanie archeologii chrześcijańskiej na Uniw. Jagiellońskim a na Wydziale Teologicznym w szczególności
licencjaty:		
1972/73	Matyszczuk Bronisław OSPE	Kult liturgiczny i paraliturgiczny NMP na Jasnej Górze w XVII wieku
	Kościelecki Aleksander OSPE	Koncelebra we mszy konwentualnej (u Paulinów)
	Krynicki Józef Edmund OSPE	Bractwo Aniołów Stróżów na Skałce
1973/74	Żurawski Franciszek ks.	Działalność liturgiczno-duszpasterska ks. Karola Csesnaka
	Błachut Jan Adam OFM	Kościół parafialny pod wezwaniem św. Stanisława Szczepanowskiego we Frydmanie na Spiszu. Monografia architektoniczna

⁸¹ Rektorat PAT w Krakowie (bez sygn.): *Acta personalne ks. B. Przybyszewskiego...*, k. 8, 22, 30, 80, 84, 88, 92, 93, 97, 144, 190, 191.

Rok akad.	Nazwisko i imię doktoranta, licencjanta wzgl. magistranta	Tytuł pracy doktorskiej, licencjackiej wzgl. magisterskiej
	Boćkowski Jan CS Arch.	Historia i architektura kościoła parafialnego św. Józefa w Krakowie-Podgórzu
magisteria:		
1973/74	Piśniak Alfred ks.	Kościół parafialny pod wezwaniem św. Jakuba Większego w Krzepicach. Jego dzieje na tle historii miejscowości
	Stęplowski Józef ks.	Kształtowanie się budownictwa drewnianego na ziemi wieluńskiej w XV–XVI w.
	Głąb Marek ks.	Kościół parafialny św. Marcina w Kłobucku. Jego historia na tle dziejów miejscowości
	Gacek Szczepan ks.	Matka Boska z Dzieciątkiem z trzeciej ćwierci XIV w. z Gilowic
	Masny Tadeusz ks.	Historia wsi i parafii w Jabłonce Orawskiej
	Króźel Stanisław ks.	Matka Boża Sidzińska
recenzje lic.:		
1973/74	Piech Stanisław ks.	Stowarzyszenie Rękodzielników Chrześcijańskich „Gwiazda Tarnowska” w Tarnowie, 1881–1948
	Pomykało Jan ks.	Dzieje parafii Połomia do roku 1939
	Jankowska Henryka Majola s.	Zakon Sióstr Kanoniczek Ducha Świętego de Saxia w Polsce w latach 1795–1939
licencjaty:		
1975/76	Jagosz Michał ks.	Przedrozbiorowe procesje wawelskie ku czci św. Stanisława biskupa i męczennika
	Ptak Fabiana Krystyna s. (duchaczka)	Eucharystia w życiu Zgromadzenia Najśw. Duszy Chrystusa Pana
	Mrówka Władysław ks.	Przedstawienie światła w malarstwie
	Rogowicz Bogdan ks.	Symbolika bryły zawarta w polskiej architekturze sakralnej w latach 1945–1968

Rok akad.	Nazwisko i imię doktoranta, licencjanta wzgl. magistranta	Tytuł pracy doktorskiej, licencjackiej wzgl. magisterskiej
magisteria:		
1975/76	Kmieć Jacek	Kościół oo. Franciszkanów. św. Krzyża w Radomsku. Jego historia na tle dziejów konwentu
	Kluba Zbigniew	Kościół parafialny pod wezwaniem NMP, św. Stanisława męczennika i św. Antoniego Padewskiego
	Skowronek Stanisław	Historia parafii i kościoła w Niegowici
	Leonard Sobczyk	Kościół popauliński w Wielgomłynach
magisteria:		
1976/77	Bielas Lucjan ks.	Powstanie obrządku słowiańskiego oraz możliwość jego rozwoju na Morawach i w Państwie Wiślan
	Krawątka Stefan	Bożogrobcy na Spiszu
	Stelmaszczyk Antoni	Pomnik Jana Leżyńskiego w Chełmie jako dzieło Jana Michałowicza z Urzędowa
	Czernik Stanisław	Architektura obiektów sakralnych znajdujących się na terenie Parku Tatrzańskiego na tle ich historii
	Wysokiński Jan ks.	Historia kultu i treść ideowa obrazu Matki Boskiej Bolesnej w Staniątkach oraz analiza porównawcza.
magisteria:		
1978/79	Achtelik Stanisław	Treści ideowe rycin zawartych w „Zodiacus Sarcandri de Skoczów”
	Ambroży Stanisław	Monografia bazyliki katedralnej pod wezwaniem św. Rodziny w Częstochowie. Jej dzieje na tle historii miejscowości (sic!)
	Kabziński Jan	Monografia miasta i parafii Koszyce
	Nogaj Zdzisław	Kościół parafialny pod wezw. św. Antoniego Padewskiego w Dąbrowie Górniczej-Gołonogu. Jego dzieje na tle historii miejscowości ...

Rok akad.	Nazwisko i imię doktoranta, licencjanta wzgl. magistranta	Tytuł pracy doktorskiej, licencjackiej wzgl. magisterskiej
	Dużniak Jan	Stary kościół parafialny w Kozach i jego zabytki
	Berdys Jan	Wystrój kościoła parafialnego w Mstowie
	Targosz Bogusław	Obraz Matki B. Jordanowskiej
	Molanda Jan	Kapliczki parafii Barcice
	Woźniczka Aleksander ks.	Łaskami słynący obraz Matki Boskiej w klasztorze ss. Dominikanek na Gródku w Krakowie
	Czenczek Edward	Historia Krzyża św. na podstawie obrazów w stallach kościoła św. Krzyża w Krakowie
magisteria:		
1979/80	Płaczek Franciszek	Ksiądz arcybp Józef Bilczewski jako archeolog w świetle dzisiejszej nauki
	Bil Andrzej	Wystrój kościoła parafialnego w Mokrsku
	Gzielo Dominik	Kościół klasztorny oo. Paulinów pod wezw. Nawiedzenia NMP w Żarkach-Leśniowie
	Kliś Zdzisław	Edesenum w ziemi sądeckiej i limanowskiej
	Koprowski Kazimierz OCist	Twórczość Stanisława Samostrzelnika
magisteria:		
1981/82	Bednarz Antoni	Teoria dzieła współczesnej sztuki sakralnej i architektury
	Harasimczyk Jerzy Henryk	Historia kościoła parafialnego w Suchej Beskidzkiej od czasu powstania do roku 1905
	Ochała Zbigniew	Kapliczki i krzyże przydrożne w Krośnie
	Siejka Wacław	Grodzisko koło Skąły
	Uczniak Marian	Kapliczki i krzyże przydrożne w Makowie Podhalańskim
	Kutynia Aleksander	Urządzenie i wystrój wnętrza kościoła Wniebowzięcia NMP w Sosnowcu

Rok akad.	Nazwisko i imię doktoranta, licencjanta wzgl. magistranta	Tytuł pracy doktorskiej, licencjackiej wzgl. magisterskiej
	Machura Ryszard	Ikonografia wielkich ojców Kościoła Zachodniego w kościele św. Krzyża w Krakowie
	Maciejewski Gabriel	Wystrój kościoła parafialnego w Wieruszowie
	Chorzewski Antoni OFM	Kościół i klasztor oo. Franciszkanów-reformatów w Wieliczce
	Stec Zbigniew OFM	Święta Katarzyna Aleksandryjska i relikwiarz jej ręki w kościele Franciszkanów-reformatów w Krakowie
licencjat:		
1981/82	Kliś Zdzisław ks.	Wpływ stosunków społeczno-politycznych i religijności na ukształtowanie się tradycji i ikonografii św. Stanisława w okolicach Krakowa w XVI wieku